

PANDEMİ MÜCADELESİNİN SWOT ANALİZİ

Türk Tabipleri Birliği'nin Altıncı Ay COVID-19 Pandemi Raporu'nun kaleme alındığı tarihler olan Eylül 2020 itibarıyla ulusal düzeyde sürdürülen COVID-19 mücadelesinin güven sorunu ile malûl olduğu aşikârdır. Ülke genelinde çok farklı kesim ve sınıflar, birbirlerinden çok farklı gerekçelerle, her akşam yayınlanan kısıtlı COVID-19 verilerinin ne oranda yanlış olduğunu ve hayatın gerçekliğini göstermede ne oranda yetersiz kaldığını tartışmaktadırlar. Bu durum, başta Kıta Avrupa ülkeleri olmak üzere kimi ülkelerde ikinci dalgayı oluşturan SARS-cov-2 salgınından farklı bir durumdur.

Bilindiği üzere salgınlarla mücadelenin ilk koşulu toplumsal güven duygusunun varlığıdır. Bu duygunun aşınması salgının kontrolden çıkıp vahim sonuçlara yol açmasını kolaylaştırır. O nedenle ulusal düzeyde sürdürülen COVID-19 mücadelesinin, küresel plandaki mücadeleden temel farkı ulus genelinde güven duygusunun oluşturulmasına duyduğu gereksinimdir.

Salgın ya da pandemi gibi olağanüstü durumları anlamak, yaşamın ve gerçekliğin tüm çıplaklığıyla fotoğrafını çekmek, algılamayı kolaylaştırmak, sorunların çözümü konusunda karar almayı sağlamak ve belirsizliği ortadan kaldırarak geleceği öngörmek için detaylı ve incelikli analizler yapmaya fırsat olmayabilir. Böylesi zamanlarda basit olan analizler adım atmak için çoğu zaman yol gösterici olurlar. Bu bakış açısı nedeniyle altıncı ay raporumuza çoğu zaman kurumlar için geliştirilmiş ve halen kullanımda olan SWOT Analizi'ni eklemeyi uygun bulduk.

Açıklığı, basitliği ve karar almayı kolaylaştıran yapısı ile SWOT Analizi, Türkiye genelinde sürdürülen COVID-19 mücadelesi hakkında hepimize atması gereken adımları gösterebilir.

Öte yandan analizimizde mücadelenin tüm unsurlarını listeleyip ifade etmeyi gereksiz bulduk. Girişte de belirttiğimiz gibi ulusal düzeyde sürdürülen kontrol mücadelesinin en önemli eksikliği olan güven unsurunun sağlanabilmesi yönünden analizi sunmaya gayret ettik. Ayrıca karar almayı hızlandırmak için her bir başlık için en çok etkili olabilecek unsurları analize dahil ettik.

Güçlü Yönlerimiz

Türkiye’de sürdürülen COVID-19 mücadelesinin en güçlü yönü **sağlık çalışanlarının özverili emekleridir**. Gerek filyasyon amacıyla evlerde, gerek aile hekimliğinde, gerekse ikinci ve üçüncü basamakta görev yapan sağlık çalışanları bugün itibariyle birinci dalganın söndürülemeden uzamış etkisiyle yorgun, 1 Haziran sonrası uygulanan yanlış politikaların kazanımların tümünü yok etmiş olması nedeniyle moralsiz ve bugünlerde artan birinci dalganın ikinci pikiyle tükenme sınırındadırlar. Öte yandan başta hekim olmak üzere onlarca sağlık çalışanının COVID-19’a yakalanarak kaybedilmiş olması, binlercesinin ise COVID-19’a yakalanmış olması çalışanların tükenme ve gelecekte umutsuzluk sürecini derinleştirmektedir. Bu nedenle önümüzdeki dönemde mevsimsel grip dönemi ile de buluşacak olan COVID-19 salgınının kontrol altına alınabilmesinin ilk koşulu sağlık çalışanlarının insani, ruhsal, duygusal ve ekonomik taleplerinin karşılanmasıdır. Türkiye’de salgınla mücadeleden sorumlu olan Sağlık Bakanlığı, çalışanları temsil eden sendika ve meslek örgütlerinin tümüyle hiçbir ayrımcılık gözetmeksizin sağlık çalışanlarının sağlığı amacıyla ilişki kurmalı ve onlarla eşgüdüm içerisinde sağlık çalışanlarının sağlığını korumaya gayret etmelidir. Bugün olduğu gibi sağlık çalışanlarının hastalanması ve ölümleri halinde mağduriyete yol açan uygulamalar sendika ve meslek örgütlerinin önerileri doğrultusunda Bakanlık tarafından ivedilikle giderilmelidir. Toplumun kendi sağlığını korumanın yolunun sağlık çalışanlarının sağlığını korumaktan geçtiği hissettirilmelidir.

COVID-19 hastalığına karşı geliştirilen mücadelenin ikinci güçlü yönü **bilimsel araştırmaların ortaya koyduğu gerçeklerdir**. Ocak 2020’den bugüne geçen nispeten kısa zaman diliminde SARS-cov-2 ve COVID-19 hakkında edindiğimiz bilgilerin tümü bilimsel araştırmalara bağlıdır. Ancak ne yazık ki Türkiye’de COVID-19 konusunda yapılacak bilimsel araştırmalar Sağlık Bakanlığı’nın iznine – onayına bağlanmış durumdadır. Oysa bilimsel özgürlük, etik kurullar ve etik kurullar dışında hiçbir yapının sınırla-

masını kabul etmemesini temelinde var olur. Bu nedenle “bilimsel araştırmaları teşvik etmek istiyoruz” gerekçesine sığınarak araştırmalara getirilen Bakanlık onayı, Türkiye kaynaklı araştırmaların üzerine siyasetin gölgesini düşürmüş ve Türkiye’yi dünya bilim camiasında hak etmediği bir seviyeye düşürmüştür.

Öte yandan bilimsel araştırmalar çerçevesinde son altı aylık dönemde kimi zaman birbirine tümüyle ters bilgi, uygulama ve kontrol müdahalelerini öğrenmiş olmamız, bilimin güçsüzlüğü olmayıp aksine değişimden köken alan gücüdür. Bununla birlikte bugün itibariyle pandemiden çıkış umudumuzu canlı tutan en önemli konunun aşılarda yapılan bilimsel araştırmalar olduğunu fark etmek ve dünyanın – ülkemizin önemli sorunlarından birisini oluşturan aşı – bilim karşıtlığının üzerine yeniden düşünmek gereklidir. Tüm bu gerekçelerden dolayı ülkemiz genelinde sürdürülen COVID-19 mücadelesi, epidemiyoloji başta olmak üzere bilim temelli hale dönüştürülmeli, bilimsel araştırmaların işaret ettiği gerçekler bulaştan tanıya, tedaviden izleme, bağışıklamadan test politikasına kadar tüm aşamalarda titizlikle hayata geçirilmelidir. Bu noktada Almanya gibi COVID-19 mücadelesini yetkin biçimde sürdüren ülkelerin bu başarısını özgür ve özerk bilimsel kurumlara ve bilim insanlarının önerilerine bağlı olduğu fark edilmeli ve Türkiye’de sürdürülen COVID-19 mücadelesi tıp ve sosyal bilim alanlarının özgürce katkı sunduğu, bilim insanlarını temsil eden özerk yapıların bağımsız bir özne olarak kontrol mücadelesine dahil olduğu, görüş ürettiği, politika önerdiği bir yapıya kavuşturulmalıdır. Bu bağlamda konu hakkında atılması gereken ilk adım olarak Sağlık Bakanlığı tarafından oluşturulan Bilimsel Danışma Kurulu’nun bugüne kadar geliştirdiği öneri ve kararları şeffaf biçimde açıklıkla toplumla paylaşılmalıdır.

Zayıf Yönlerimiz

12 Eylül 1980 askeri darbesinden bugüne Türkiye sağlık sistemi küresel kapitalizmin istekleri doğrultusunda şekillendirilmektedir. Öte yandan Türkiye genelinde sürdürülen bu dizayn 2003 yılından itibaren Dünya Bankası finansmanı çerçevesinde **Sağlıkta Dönüşüm Programı** adı altında hız kazanmıştır.

Söz konusunu dönüşümün temel sacayakları; hizmet ve finansmanın birbirinden ayrılması, finansmanın sigorta ağırlıklı sağlanması, birinci basamağın bölge temelli olmaktan çıkartılması ve ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmetlerinin ağırlıklı kazanç - kâr odaklı bir işleyişe kavuşturularak şirketleştirilmeleridir.

COVID-19 pandemi öncesinde yaşanan bu dönüşümden en çok mağdur olan kesim kuşkusuz işgüvencelerinden yoksun hale getirilen, gelecek ve can güvensizliğinde çalışmaya mahkûm edilen sağlık çalışanlarıydı. Ancak COVID-19 pandemisi, Sağlıkta Dönüşüm Programı’nın mağdur ettiği kesimin sağlık çalışanlarıyla sınırlı olmadığını, aksine birey ve toplumun sağlık hakkını da ortadan kaldırdığını göstermiştir.

Birinci basamağın sağlık ocağı sisteminden aile hekimliği sistemine dönüştürülürken bölge temelli olmaktan çıkartılıp birey temelli yapıya kavuştu-

rulması, COVID-19 pandemisi kontrolü için hayati bir fonksiyonu bulunan filyasyon uygulamasını ortadan kaldırmıştır. Zaten mevcut sağlık sistemi çerçevesinde şekillendirilen aile hekimliği sistemi ile filyasyon gereklerinin yerine getirilemediği için salgının ilerleyen döneminde ancak birinci basamak dışından filyasyon ekipleri oluşturulmak zorunda kalınmıştır.

Sağlıkta Dönüşüm Programı çerçevesinde ikinci ve üçüncü basamak sağlık birimlerinde daha çok kazanç anlamına gelen tedavi edici sağlık hizmetlerinin öncelenmesi olağan dönemlerde koruyucu hekimlik uygulamalarının aksamasına yol açmıştı. Benzer biçimde başta özel sağlık kurumları olmak üzere işletmeleşen sağlık birimleri, olağanüstü pandemi döneminde işletme haline gelmenin bir sonucu olarak Sosyal Güvenlik Kurumu'nun ödeyeceği ücret tarifesine göre COVID-19 pandemisinde görev yapmış ve bu durum özelinde özel sağlık, genelinde işletmeleşen hastane sisteminin pandemi gibi hayati bir konuda toplum sağlığı kavramından ne kadar uzak bir tahayyülde ve işleyişte olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur.

Son olarak pandemi öncesi dönemde Sağlıkta Dönüşüm Programı çerçevesinde göz ardı edilen, yeterince kâr etmiyor diyerek "verimsiz" olarak etiketlenen, ekonomik zorlukların kısılcında borç batağında bırakılan tıp fakülteleri, bu olağanüstü dönemde hiç de sürpriz olmayan biçimde COVID-19 mücadelesinin isimsiz temel direkleri olmuş ve bir ülkenin sağlık sisteminde devlete ait tıp fakültelerinin vazgeçilmez bir öneme haiz olduğunu ortaya koyarak Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın nasıl bir hastalıklı zihniyetle malûl olduğunu göstermişlerdir.

Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın COVID-19 pandemisi kontrolünü tahrip edici bu etkilerinin yanında kazanç eksenli olması nedeniyle yoğun bakım yataklarının ve radyolojik inceleme imkânlarında sayısal bir artışa yol açarak kısmen olumlu bir etkiye neden olduğu doğrudur. Ancak öncelikle Program'ın kontrol mücadelesi üzerine getirdiği yıkıcı etki bu iki olumlu etkiden çok daha yoğundur. Öte yandan gerek yoğun bakım yataklarının gerekse radyolojik inceleme olanaklarının ağırlıkla özel sektörün uhdesinde bulunması ve bu olanakların tüm sağlık kurumları için Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın getirdiği işletmeleşme mantığının içerisinde kurgulanması önemli iki dezavantajdır. Çünkü COVID-19 pandemisi, COVID-19 PCR örneği alma konusunda da yaşandığı gibi, herhangi bir sağlık hizmetinin, hasta ve hastalık yerine kâr fırsatı olarak tanımlanması halinde o hizmetin getireceği faydanın asgari, zararın azami olduğunu göstermiştir.

Hastaneler Yunanistan gibi borçlu

Sağlık Bakanı Müezzinoğlu, borçları nedeniyle iflas açıklayan üniversite hastanelerini "obez" olarak niteledi. Müezzinoğlu, "Borcu kapatmak yetmiyor, Yunanistan gibi çıkmazdalar" dedi

COVID-19 pandemisi mücadelesinin bir diğer zayıf yönü **salgının yönetim yetersizliği**dir. Pandemi öncesinde Sağlık Bakanlığı bünyesinde şekillendirilen “Bilim Kurulu”, sürecin ilk aylarında kontrol mücadelesinin temel öznesi olarak topluma tanıtılmış ve söz konusu bilim kurulunun aldığı kararlarla salgının yönetildiği algısı yaratılmıştır. Ancak takip eden dönemde yaratılan bu algının doğru olmadığı kurulun adının “Bilimsel Danışma Kurulu”na dönüştürülmesi ve yakın zaman öncesinde de bizatihi bilim kurulu üyelerinin açıklamalarıyla da aslında pandeminin kontrolünde karar alıcı bir yetkilerinin olmadığı görülmüştür. Acı ama Sağlık Bakanlığı bünyesinde şekillendirilen Bilim Kurulu, mevcut işleyiş haliyle pandeminin kontrolünden ziyade siyasi iktidarın halkla ilişkiler bölümü olarak faaliyet sürdürmüştür. Oluşturulan Bilim Kurulu’nun pandemi kontrolünde temel özne olması nedeniyle alınan kararların salgının gerçeklerine uymayacak biçimde, bilimsel gereklerden azade, kişisel, keyfi, kimi zaman birbirleriyle çelişkili, dağınık, plansız ve adeta günü kurtaracak biçimde kısa erimli olarak alındığını göstermektedir.

Salgının yönetsel yetersizliğine yol açan bir diğer konu da **birlikte çalışabilme becerisindeki yetersizlik**dir. Bu bağlamda her ne kadar Türkiye’de sürdürülen COVID-19 mücadelesinin sorumlu icra organı siyasi iktidar ve bu çerçevede Sağlık Bakanlığı ise de uzmanlık dernekleri, meslek örgütleri, sendika ve diğer siyasi partiler konu hakkında bugüne kadar ortaya koydukları katkıdan çok daha fazlasını yapmak durumundadırlar. Sevinçlidir ki, ülkemizdeki sendika, meslek örgütü, demokratik kitle örgütü ve uzmanlık dernekleri COVID-19 mücadelesine daha fazla katkı koymayı arzu etmektedirler. Ancak Türkiye’nin özgül koşulları nedeniyle devlet aygıtı ile devlet dışı örgütlerin birlikte çalışabilme becerisinde yetersizlikler mevcuttur. COVID-19 gibi ölümcül bir sorun karşısında devlet ve devlet dışı aktörler birlikte çalışabilme becerilerini geliştirmek zorundadırlar. Bu çerçevede pandeminin ilk gününden bu yana Türk Tabipleri Birliği başta olmak üzere devlet dışı örgütsel yapıların çağrılarına karşılık vermek birlikte çalışabilme becerisini geliştirmek için mütevazı bir adımdır.

TIBBİ OLMAYAN BEZ MASKE GÜVENLİ BİÇİMDE NASIL KULLANILIR?

YAPILMASI GEREKENLER

Maskeye dokunmadan önce ellerinizi yıkayıp temizleyin

Maskenin yıpranmış veya kirlenmiş olmadığını kontrol edin

Maskeyi, yan taraflarda boşluk bırakmadan yüzünüze yerleştirin

Maske, ağızınızı, burnunuzu ve çenenizi örtsün

Maskeye dokunmayın

Maskeyi çıkarmadan önce ellerinizi temizleyin

Maskeyi kulaklarınızın ya da başınızın arka tarafındaki halkalarından tutarak çıkarın

Maskeyi yüzünüzden uzaklaştırın

Kirlenmemişse, ıslanmamışsa ve yeniden kullanmayı düşünüyorsanız maskeyi üstü kapalı temiz bir plastik kutuya koyun

Maskeyi buradan yeniden alırken halkalarından tutup öyle çıkarın

Maskeyi günde en az bir kere olmak üzere, tercihen sıcak suda sabun ya da deterjan kullanarak yıkayın

Maskeyi çıkardıktan sonra ellerinizi yıkayın

Bez maske çevrenizdeki başkalarını koruyabilir. Kendinizi korumak ve COVID-19'un yayılmasını önlemek için unutmanız gerekenler: Başkalarıyla aranızda en az 1 metre mesafe olsun, ellerinizi sık sık ve baştan sona yıkayın, yüzünüze ve ağızınıza dokunmayın.

  World Health Organization
who.int/epi-win

TIBBİ OLMAYAN BEZ MASKE GÜVENLİ BİÇİMDE NASIL KULLANILIR?

YAPILMAMASI GEREKENLER

Eskimiş ve yıpranmış görünen maskeyi kullanmayın

Gevşek maske kullanmayın

Maskenin üst kısmı burnunuzun altında olmasın

1 metre kadar yakınızda başka biri varken maskenizi çıkarmayın

Nefes almanızı güçleştirecek maske kullanmayın

Kirlenmiş ya da ıslak maske kullanmayın

Maskenizi başkalarıyla paylaşmayın

Bez maske çevrenizdeki başkalarını koruyabilir. Kendinizi korumak ve COVID-19'un yayılmasını önlemek için unutmanız gerekenler: Başkalarıyla aranızda en az 1 metre mesafe olsun, ellerinizi sık sık ve baştan sona yıkayın, yüzünüze ve ağızınıza dokunmayın.

  World Health Organization
who.int/epi-win

Sağlık okuryazarlığı konusu ise toplum olarak hızla yetkinleşmemiz gereken bir alandır. Kişilerin sağlıklarını korumak ve geliştirmek için gerekli olan bilgilere ulaşmak, o bilgileri anlamak ve kullanmak konusundaki yeterli bilişsel ve sosyal beceriler ile motivasyonel düzeylerine sahip olmak anlamına gelen sağlık okuryazarlığı ülkemizin sağlık alanındaki en önemli sorunlarının başında gelmektedir.

Sağlık Bakanlığı Sağlıkın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü tarafından Türkiye genelini temsil eden 6 bin 228 hanede yürütülen “Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Düzeyi ve İlişkili Faktörleri Araştırması”na göre her 10 yurttaşımızdan 7’sinin okuryazarlık düzeyi yetersiz ya da sınırlıdır. Bu araştırmanın verileri, sağlık okuryazarlığı yetersizliğinin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir yansıması olarak kadınlarda erkeklere kıyasla daha yüksek olduğuna işaret etmektedir. Benzer biçimde veriler, yetersizlik durumu yaş gruplarıyla korele biçimde artarak 65 ve üzeri yaş grubunda %65,5’e yükseldiğini göstermektedir. COVID-19 açısından en büyük risk gruplarından birisini oluşturan 65 ve üzeri yaş grubunda sağlık okuryazarlığının yetersiz veya sorunlu – sınırlı olma durumu ise %90,4’e ulaşmaktadır (**Sağlık Bakanlığı Sağlıkın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü, 2019**).

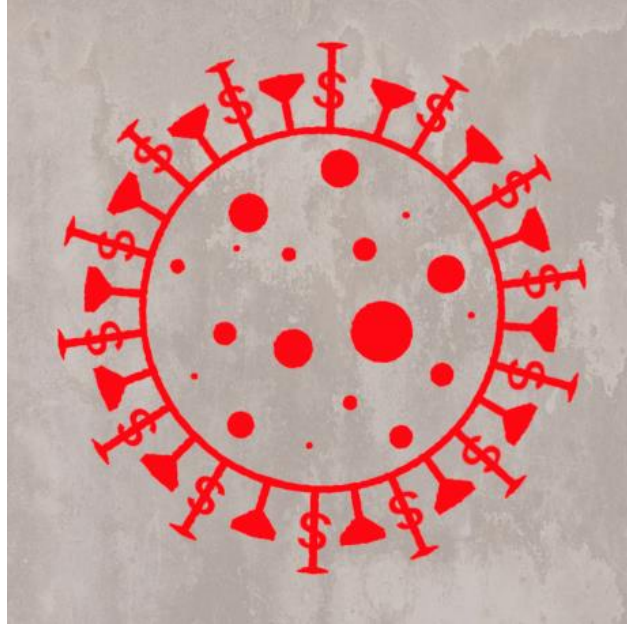
Araştırma sonuçları COVID-19 ile mücadelesinin ayrılmaz bileşenleri olan maske, mesafe ve hijyen önlemleri ile birlikte yorumlandığında; bugün sergilendiği gibi yurttaşı suçlamak ve adeta bulaş ile ölümlerin suçunu ona yüklemeye kalkışmak yerine, Türkiye’nin uzun yıllara giden bu sorunu karşısında daha farklı politika ve uygulamalara yönelmenin gerektiği açıktır.

Fırsatlar

SARS-cov-2 belki de bugüne kadar olan sağlık sorunlarının tümünden daha yetkin biçimde dünyanın ve sağlığın tek olduğunu gösterdi. Dünyanın “öte yanında” ortaya çıkan bir sorunun birkaç ay içerisinde nasıl olup da dünyanın tümünü etkisi altına aldığını ve türsel bir bakışla hayvanları ve doğayı önemsemeyen insanın nasıl olup da kendisini tehlikeye attığını kanıtladı. Bu çerçevede her geçen gün güçlenecek biçimde doğaya saygılı yeni bir uygarlık doktrininin şekillenmesine katkı sundu. Benzer biçimde bilimsel araştırma sonuçlarının kontrol mücadelesine katkısı ve bilimsel dergilerin yayınlanan araştırma verilerini ücretsiz olarak dünyaya açması küresel düzeyde dayanışmacı bir fikriyatın güçlenmesine vesile oldu.

Hiç kuşku yok ki, özellikle siyaset alanı, dünyanın pek çok ülkesinde hâlâ eski köhnemiş dünyanın içe kapanmacı, izolasyon yanlısı ve göçmen – öteki karşıtlığı temelinde şekillenmiş durumda. Bir kez daha tez ve antitez karşı karşıya aslında. O nedenle **küresel düzeyde süren pandemi mücadelesi** bu yönüyle hem bir fırsatı hem bir tehditi bünyesinde barındırmakta. Kendisini dünya uygarlığının bir parçası olarak gören, tüm dünyanın farklılığını bir zenginlik olarak tarifleyen, evrensel düzeyde dayanışma ağları geliştiren ve ötekinin acı – ölümünü kendisinin “başarısı”na gerekçe yapmak yerine onun kaybından keder duyan bir gelecek tahayyülü COVID-19 musibetinin dünyaya sunduğu bir fırsattır.

Kapitalizmi sorgulayan tartışmaların artışı başka bir fırsat alanıdır. Çünkü her ne kadar SARS-cov-2'nin herkesi etkisi altına alma açısından demokratik ve eşitlikçi bir virüs olduğu iddia edilmişse de, kapitalizmin mührünü nakşettiği insan uygarlığında virüsün yol açtığı COVID-19 eşitsiz bir hastalıktır. Yoksullar, yoksunlar, yaşlılar, siyahlar,... Ve bil cümle ötekiler, toplumsal eşitsizliğin bir sonucu olarak daha çok hastalığa yakalanmakta ve ölmektedirler. Aslında SARS-cov-2, bir “musibet” olarak

insan uygarlığının insafsızlığını ifşa etmektedir. Küresel kapitalizmin hegemonik ülkesi olan Amerika Birleşik Devletleri'nin COVID-19 salgınıyla baş edememesi ve Avrupa ülkelerinin sağlık alt yapısının pandemiyi karşılayamaması, dünya genelinde uzun bir süredir devam eden antikapitalist söylem ve yönelimleri derinleştirip zenginleştirdi.

Devletlerin “refah devleti” yerine “tüccar devlete” dönüşmesinin bedelini yurttaşlar canlarıyla öderken, popülist siyasetin aktörleri, bu ölümlerin bedelinden “günah keçileri” icat ederek kurtulmaya çalıştı. Oysa COVID-19'un nedeni “Yarasa Yiyen Çinliler”, ne de “Siyonistler”di. Aksine SARS-cov-2, insanın türsel bir bakışla doğayı sermayenin kazancı uğruna tahrip ve talan etmesinin bir sonucuydu. Tıpkı COVID-19'un yıkıcı etkisinin altında yatan temel faktörlerin; insanı önemsemeyen bir büyüme ve kalkınma fetişizminin, metayı insana ve hayata yeğ tutan neoliberal doktrinin ve bu ideoloji üzerinde şekillenen sağlık sisteminin sonucu olduğu gibi...

Öte yandan günümüzün çağdaş ve gelişmiş demokratik ülkelerinde dün kendi başlarına yaşamdan yalıtılmış akıllı evlerinde özgür bireyler olarak yaşayan insanların, bugün pandemi ortamında o akıllı evlerde günlerce önce ölmüş bedenleriyle bulunması, üçüncü bin yılın uygarlığının getirdiği yabancılaşma ve kapitalizmin var ettiği toplumsal yapı hakkında yeter düzeyde fikir verdi. Benzer biçimde yaşlı ve bakıma gereksinim duyan insanların devlete ait huzurevlerinin aksine kâr amacı taşıyan çok yıldızlı özel huzurevlerinde kitlesel biçimde ölümleri bir kez daha kamunun ve sosyal devlet uygulamalarının önemini hissettirdi. Tüm bunların ötesinde SARS-cov-2'nin neden olduğu COVID-19, tek bir dünyanın ve tek bir sağlığın olduğunu, bu dünyada artık hiçbir yerin uzak olmadığını, ulus devletlerin izolasyonist politikaların insanlığı yok oluşa sürüklediğini ve insanın tür eklenli neoliberal bakış açısının kendi sonunu getirecek bir körlükle malû olduğunu gösterdi.

Tehditler

Türkiye’de sürdürülen COVID-19 pandemisi kontrolünü tehdit eden en önemli unsur **demokratik olmayan yönetim tarzıdır**. Bilindiği üzere Türkiye’deki hükûmet sistemi, 21 Ocak 2017 tarihli 6771 sayılı Anayasa Değişikliği Kanun’unun 16 Nisan 2017 tarihli referandumda onaylanması sonrasında “Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi”ne dönüştü. Bu sistemin en büyük dezavantajı, Türkiye’nin ağır aksak dahi olsa işleyen nispeten çoğulcu parlamenter rejimi yerine kişiye bağımlı bir yönetsel tarza dayanmasıdır. Sistem toplum genelindeki farklı grupların kendilerini ifade ettikleri ve potansiyel olarak edebilecekleri Türkiye Büyük Millet Meclisi’ni işlevsizleştirmiş, pek çok konuda yürütmenin icra organı olan Bakanlıkları dahi önemsizleştirmiştir. Toplumsal sorunlar karşısında farklı fikir, yaklaşım ve önerilerin demokratik bir zeminde müzakeresini “zaman kaybı” ve “istikrarsızlık ögesi” olarak yorumlayan Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi, devlet aygıtının oldukça eğilimli doğasını da yeniden biçimlendirerek her bir alanı şeffaf olmayan, tek bir düşüncenin onaylanılmasının istendiği, hesap verebilirlikten uzak otokratik bir yapıya dönüştürdü.

Ne yazık ki sağlık hizmet alanı da bu dönüşümden nasibini aldı. Bugün itibarıyla COVID-19 pandemisi kontrolü için alınan kararların gerekçelerinin tamamı toplumdan gizlenmekte ve salgın verileri, diğer pek çok ülkelerin aksine kısıtlı ve gerçekliği yansıtmayacak biçimde kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Toplumun geleceğini etkileyen COVID-19 gibi bir halk sağlığı sorunu karşısında tıp ve sosyal bilimler alanının temsilcileri, sorunu kontrol etmeye çalışırken hayatını kaybeden sağlık çalışanlarının örgütleri ve bir bütün olarak kendi yaşam hakkını savunması gereken toplum salgın kontrol mücadelesinden uzaklaştırılarak pasif olarak alınan kararları izleyen ve uygulaması istenen bir nesneye dönüştürülmüştür. Kuşkusuz bu politika toplumun alınan kararları içselleştirmemesi ve uygulamaya dönüştürmemesi gibi bir sonucu da doğurmuştur. Bu nedenle ivedilikle TBMM başta olmak üzere her bir alanda demokratik temsil ve farklı grup ve düşüncelerin birbiriyle müzakere etmesine olanak tanıyan bir demokratikleşme hamlesine ihtiyaç vardır. COVID-19’un yaşamımızı ve geleceğimizi tehdit ettiği düşünülerek bu demokratikleşme hamlesinin bugünden sağlık hizmet alanından başlaması ertelenemez bir gerekliliktir.

COVID-19 pandemi mücadelesi açısından başka bir tehdit de ülkenin içerisinde bulunduğu **ekonomik kriz** ve **sağlığın ticarileştirilmiş olmasıdır**. Türkiye’nin yüksek dış borç ve açık ile pandemiye yakalanmış olması hiç kuşku yok ki salgının toplum genelinde yaratacağı işsizlik ve yoksullaşmayı derinelştirecektir. Öte yandan bu kriz ortamında azalan hane halkı giderlerinin aksine sağlık hizmet alanının ticarileştirilmiş olması nedeniyle ev halkı sağlık harcamaları her geçen gün artmaktadır. Bu çerçevede 3 Eylül 2020 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayınlanan Ağustos 2020 Tüketici Fiyat Endeksi’nde hane halkı harcamalarının yıllık değişim oranında en fazla artışın sağlık alanında olduğunun tesbit edilmiş olması dikkat çekicidir.

Sağlıklı yaşamın en önemli belirleyicisinin gelir (sınıf) olduğu dikkate alındığında, pandeminin Türkiye'ye getirdiği yükün etkisi önümüzdeki süreçte her geçen gün artacaktır.

Kaynak:

- **Sağlık Bakanlığı Sağlık Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü.** (2019) Türkiye'nin Sağlık Okuryazarlığı Düzeyi Ölçüldü. Erişim Tarihi 1 Eylül 2020, <https://sggm.saglik.gov.tr/TR,57003/turkiyenin-saglik-okuryazarligi-duzeyi-olculdu.html>
- **Türkiye İstatistik Kurumu.** (2020) Tüketici Fiyat Endeksi, Ağustos 2020. Sayı: 33869, 3 Eylül 2020. Erişim Tarihi 8 Eylül 2020, <http://www.tuik.gov.tr/prehaberbultenleri.do?İd=33869>

SALGIN TARİHİ

